

Nikolai Baturin

Fööniksburgi karussell

Aken allikaga aeda

*Siin oli, oli allikas
ja vesi uhkas hallikas
ja kruus kui kullandus
ka kruus ta alla leidis*

*Hää oli tulla ringiga
ta talikülma hingata
ja oma kõrbet kasta
Miks ta hääl ei vasta...*

Aknaluaantrakt. Isand Immortell, hing elatust hell, istus aknalaua, kõhnad linnupõlved lõua all kõnksus. Akent võis vaadelda kui lava-ava igavesti näitlevasse maailma. Seega oli Isand Immortell võtnud aknaluaantrakti. Akna taga aga kestis eluspekaakel, milles tema, sestast kui ta muutus Kuivlilleks, enam füüsiliselt ei osalenud.

See juhtus väga ammu, kui ta suures sopolises kaupmehemajas väikese tüdrukuga peitusmängu mängis. Nad vupsasid teineteise eest aina ära. Kuni lõpuks said kõik toad ja väiksemad tuberikud tuntuks... peale ühe, kuhu ta varem kunagi polnud end juhtunud peitma. Õde-elavhõbe veeres sellest mööda, nagu poleks peidikut tema jaoks olnudki ja kilkas kui kelluke:

külmasuleiankylmasuleiankylmasuleian!

Ei leidnud. Vennuk vaatas ringi kõrge laega ruumis, mille seinad olid sinkjad kui sudu peale sadu ja otsekui tuulest kantud hõljusid ta ees.

Pole siin kuskile end peita, arvas ta juba, kui äkki avastas seinas ilmsuure akna. Valge aknalaud, lai ja lõputu kui perroon, oli ridamisi täis lillepotte ja õides lilli nagu rongi ootavate daamide kirevaid päevavarje.

Kus said veel paremini end peita?

Õde-elavhõbe kas ei otsinud teda enam, kasvas üha enam ja kenam. Läks mehele allveelaevaarstile, sünnitas lapsed, kasvatas, koolitas. Oli hoolikas: ehtas suvila, rajas rosaariumi. Mattis mehe. Lapsed panid ta vanadekodusse, kus lõhnas arstimite järgi, mida vanadekodu ruumidesse heldelt jagus. Seal ta uinus ilusas unerohuga järeleaidatud unenäos ning ärgates kuulutas oma kellukesehääl:

külmasuleiankylmasuleian!

Hommikul vanadekoduvaikus ärgates sosistas omaette: ma tean nüüd, kus sa olid.

Isand Immortell, hing elatust hell, ei vahetand eales poosi, istus jalad kõnksus, põlvenukid lõua all. See andis toetuspunkti. Veel üks põhjus: ta oli lillede hulgas illegaal ning püüdis võimalikult vähe ruumi võtta. Elas ja hingas lilledega ühes rütmis. Aastakümneid nõnda, ega tajunud täpselt, kunas ta hakkas lillede moodi lõhnama ja aromaatselt mõtlema. Ta poleks seda selgelt tajund, kui talle poleks kindlate vaheaegadega selget allikavett pähe kallatud...

Kastmisaeg käes!

Ta kuulis, kuis Kastja tooli üle parketi aknalaua ligi lükkas, toolile tõusis ning juba vihurdus Kuivlille kohal vesi, mis pärines allikast – seda ta tundis selgelt, valupõhjani. Kastjat ta ei näinud, silmas ainult tolle lühikesi pontsakaid näppe, mis vaevu ulatusid ümber kastekannu sanga. Vahet tegemata toimis kastekannufontään lillepeade kohal. Üks loodus kõik. Õielehtedele langev vesi tõstis sooja auru, mis pimeduses leebelt lõhnas, pannes kõigi pead kergelt tiirlema.

Lilled paiknesid nii säädsates savipottides: veertelt kildus glasuuritud kirnudes, pronksist rikka aja peekrites, mis minevikus teenisid teist otstarvet. Ent ka roostes heeringakarpides ja kilumannergutes. Väetatud ning kobestatud mullas kasvasid ning õitsesid talve-suve-kevadlilled: jõulutäht, kannatuselill, pelargoon, priimula... Ühtekokku moodustas aknalaua õitepööris midagi salaaia *giardino segreto* taolist. Isand Immortell pingutas, et mõista läbi lillede, kuidas saavad

nad olla ühtmoodi ilusad ja targad. Seda peab õppima, seda peab südilt ja kaua õppima. Aastakümned lendasid aastakümnete järel. Kuivlill sai targemaks, ent kas ilusamaks...

Sul seisab see ilusaks saamine veel ees, sorkas kõrvalt kaktusepaar, keda seltskondlikult hüüti „siilid eksiilis”.

Kastja käis iga päev. Näpud polnud tal enam nii pontsakad, aga olid seda tundlikumad. Tooli tal enam vaja ei läinud, ehkki lillede taha, kus oli Kuivlill, ta siiski ei näinud. Kastekann, nagu kasvanuks nad koos, muutus üha mahukamaks, mahukamaks. Teised lilled pidasid Isand Immortelli taiminimeseks, mille vastu tal polnud midagi. Kuid Kastjat ei näinud ka tema liig sageli, üksnes kuulis tooli sõudu ukse juurest akna juurde. Kuni tal enam kõrgemat jalgealust vaja ei läinud. Läbi leherohelise nägi ta Kastja parema käe sõrmes peenikest kuldsõrmust. Aastaid hiljem, kui tol kõrgemat jalgealust enam vaja ei läinud, rändas sõrmus paremast sõrmest vasemasse. Kastja käsi sestast kortsus, koltus pikkamööda nagu rannaluide. Lillepottides mulda väetades ja kobestades muutus ta käenahk koredaks kui peenike liivapaber. Kannule ilmuse rooste ning ta hakkas mõnest paigast tilkuma. Kuid nagu valgus katuste tagant, ilmus ta välja iga päev: päev ei saanud päikseta nagu lilled Kastjata. Isand Immortell oli rahul külma vihmaga. See võinuks olla soojem vaid siis, kui välja ilmuks ta lemmiklill... Küll. Eks ükskord, kui aknalaua vabaneb mõni nukake, tuuakse sisse ka too, olgu või roostes kilukarbiga aga Mendelsohni marsi saatel, nagu löi parajasti maja sisemuses vana kappkell...

...see tähendas Isand Immortellile, et aknaluaantrakt sai läbi. Isand Immortell võpatas, lõug põlvenukilt tõusis nõksti nii, et võis pöörata aknalava-ava poole, kus algas eluetenduse... kes teab mitmes vaatus.

Orgaed. See kujutas endast laia ning sügavat vaarangut, mille tekke-lugu polnud teada. Vahest liigutas end liigägedalt Emake Maa; vahest riivas teda möödalenul teine planeet... ning jättis selle horisondil kaarduva vaarangu. Orunõlvast, otse Isand Immortelli akna kohal paistis ilustustega malmtoru, millest lõpmata heldelt voogas veejuga. Allikavesi. Sõda möödus, suurtükitorud jahtusid. Jäme ilustustega malmtoru oli sõjapurustuste läbi otsast mõranenud. Siiski Isand Immortell nägi oma puustunud silmadega... allika poole looklevat ja üha tihenevat inimrodu. Lähemad puulinnakurahvast olid Kuivlillele tuttavad, kaugemad, käes panged-mannergud, võõravõitu. Allikatorust purskav võimas veevoog paiskas veevõtjad koos pleknõudega kukkerpalli ja viis tänaval mööda kivist orupõhja edasi. Ent nad tõusid üles ja turmasid uuesti allikajuga. Said karvatipini märjaks, aga allikaveeta koju ei läinud. Kõik nad olid pärit ühest linnakust Fellinn, Filin jt. – heal linnal mitu nime. (Isand Immortellile meeldis Fööniksburg kui ajaloo ristteel mitmeid kordi põletatud ja mitmeid kordi oma tuhasta linnuna tõusnud linn.) Ta vaatas neid äraspidiaega, näod noorenesid üha ning ühel hetkel olid nad toonased sonimütsides poisikesed, Fööniksburgi värvilised värvud. – Kes seal sonide reas võiks olla tema? Värvude järel seisid veesabas linna vanemad vendrid: kübe kentsakaks peetud kunstnik Paul, takunõoriga toetatud värvikastike kui ustav koer jala juures. Pauli kõrval, sarnane sobivat sarnasega, seisis oma osa tuupiv näitleja Tõnu. Teised kõik: Tsimmermann, kes mängis tuletõrje puhkpilliorkestris bassi ega armastand...

Kõigest järgemööda. Sõjataatsel ajal polnud linnas suhkrut. Ema kastis kuiviku vette, pistis talle pihku ja lisis: söö, ennem kui ära kuivab. Õues nägi teda kohanaine, kel omal poiss oli. Too pistis näitama: Näe koonreid, ei täi lapse leivale suhkrutki rapute! Ja kastis terve leivaviilu suhkrusse. Seal tuli naabrinaine keldrist, kukkus hurjutama: Hurjah-hurjoh kademannid, ei täi lapse leivale moosigi pääle määri – ja tõmbas leivale paksu korra moosi peale. Ta tahtis justsama hambad leivaviilu vajutada... kui see tal käest ära võeti: kadekopsid, ei raatsi poisi leivale mettki peale tõmmata. Ja vedas leivale haavapuust laastuga paksu korra maamet. Ta tõmbus kõrvale, et oma leivaviilu lõpuks ära süüa... seal võttis talt leivaviilu käest Tsimmermann, vaatas seda üksisilmi oma peopesal ning lausus: bel canto. Poiss ei murdnud sõna kohal pead, talle oli küllalt tõigast, et tuletõrjeorkestri bassimängija liigmagusat ei söönud.

Allikavee sabas tekkis järsku segadus, seejärel paanika:

„Ta tuleb!”

„Tule-ppp!”

„Ke?”

„Kiirronk!”

Ammuoodatud allikavesi koskas torust seninägematu kiiruse ja väega. Keegi väitis, et nägi, nagu oleks sädemeid toru küljest löönd.

Olgu teil iseeneses soola ja pidage rahu iseeneses. Pühakiri.

Aknaluaaantrakt... Isand Immortell, hing elatust hell, võttis vaheaja. Aknalaud oli seks ajaks võtnud lummetuisanud talitee kuju ja sisu. Isand Kuivlill mäletas vanaisaga koolivaheajale sõite – kui ülevas helistikus mängisid siis reejalased! Oli ööaeg, lilled aknalaual võtsid oma ilu tagasi, lõhnasid aga edasi, malbelt, nagu kartes kedagi äratada.

Aknalaualt olid alla tõstetud närbunud või juba pudenenud õitega lillepotid. Asemele olid toodud uued või sootuks uued lilletoad ja -sordid, mille laiadel lehtedel hiilahtas allikavesi... mis omakorda peegeldas veatapuhest tähistavast. Isand Immortelli olgu või puistunud silmad seda vaevu tajusid ja ta sulges nad oma puistunud laugudega, ehkki kõrge valgus ka sinna ulatus... Teda säästis hoopis raekellagong, mis lõi etenduse sisse. Kastjal oli ainekas süda: Kuivlille kunagi nägemata kastis teda kõige hoolsamini. Mille lootuses küll? Söölad putukad, vihe tuul, vali pakane nokitsesid omasoodu Isand Kuivlille kallal; aknalaule varises hulga pudemeid, mis Kastja hanesulega kokku pühkis ja... Pea. Kastja silmas varise hulgas kummalisi kõverikke pudemeid (need olid Kuivlille küünekaarendikud), mida ta kiirelt kokku pühkis, kilukarpi viljakasse mulda istutas, selgelt ärevil end ootvele seadis ning endastmõista üliohtralt allikaveega kastis. Kui nad ükskord tõusid, käis ta mitu korda päevas nagu vennakseid näpuga silitamas. Isand Immortell ei võinud seda vaadata, pööras pilgu iga kord akna poole...

...ja iga kord kohtas seal – olgu lume ehk vihmasajus – üht lumtavat kuju. Kiiresti vermis ta tolle kohta värssi...

*Lai lumi katuste peal kortsus
kui süngis hommikused palakad
külm küpsetab all raagus jalaka
üks pois'kene seisab nina lortsul*

*Käes tal küünal põleb
ei tea kust poisikene kes ta ema
teeb ilma soojemaks
või valgumaks seal tema*

Isand Immortelli käsi liikus aknakremonide poole, et poisist midagi rohkemat teada saada. Ent tõmbas tugeva tule eest käe tagasi... Saladust ei kõnetata. Vähemalt.

Aknaluaaantrakt... Allikal oli rahvaste kogunemine. Kogu Fellin, nimetagem väikest linna tema kangelaste pärast kord suurelt, näis olevat kogunenud allikale. Ent põhjus paraku polnud vees. Võõrsilt kaardimänguturneelt olid tagasi tulnud felliinerdajad. Nimetus tulenes kaardimängunipist, mille nuputasid välja mängurid, kes pälvivad sellega üle Euroopa kuulsuse. Nõks seisnes nipis, millega vastane sunniti tegema üha suuremaid ja suuremaid panuseid... Mis siis vastuseismata felliinerdajate nahast sakvuajaaži rändasid – Tshhhh! Paraku olid felliinerdajad tagasi ning jagasid allika juures kodulinna vaestele raha. Kui palju, palju oli vaeseid, kes oma närude all ei suutnud kuldketi varjata. Kuid nemad kolmekesi: poiss, kes valvas küünlaleegi kuldset odaotsa, Kastja, kelle hooldada oli ei vähem, ei rohkem kui *giardino segreto*, lihtsamalt aknalaua rosaarium, ning Isand Immortell liigule ei rutand. Talle meenus üks laevateenistuse maalkäik...

See oli väike fordilinnak, kuhu paraku olid kokku sõitnud noortest tüdrukutest sukeldujad, et pidada pärlilaata. Madruseid tõmbasid sinna ennekõike plikad, pisut ka pärlid. Tema tähelepanu paelus tõmmu tüdruk, kes istus madalas saviloimes, süles valikpärlid, ta kastis pärlid pruuni savivette, lasi neil kuuma rannikutuule käes kuivada ning kordas seda matusetseremooniat väsimata. Ta püüdis tüdrukut takistada, kuid too naksutas oma teravaid hambaid ja näitas ookeani poole: mine, kust tulid. Ta sai vihaseks:

„Mida sa, Kõnelev Šokolaad, teed? – Matad kõige ilusamad pärlid savi alla!”

„Nad on ka savi all kõige ilusamad. Enamgi: pärliröövlid ei tea seda.”

Isand Immortell vaatas läbi lillede Kastja kätele, mõtles enda puustunud kujule ja mõistis alles nüüd toda aafrikaranniku tüdrukut: too avas talle sisemise ilu mõiste, mis end eales välja ei upitand.

...Pidu vastrenoveeritud vanadekodu võõrastetoas. Vastselt ametisse astund kultuuriinstruktor otsustas sündmuse juurde luua midagi haaravat, huvitavat. Ette öeldes: tal läks see korda.

Pidusaalis nagu paralleelsed päikesekiired viirgusid ridamisi seatud lõputupikad lauad, mille viimased otsad kadusid valguse sudusse, mis on omane lõputule kaugusele. Selle fantasmagooria juurde nägi nooruse, puhta põlle ja kardvõõga instruktor välja võluv ja väarikas. Kõneldi sosinal, et pidulauas toolide taga istuvad daamide endi valitud kavaleerid ei kuuleks. Vanadaamid olid peas mulaažilillepotid, millesse vaimukalt keeratud juuksetutt *à la* vastav lilleõis; igat liiki lilled

eri värvi vohavate õitega. Oma säraga taevast ja maad valgustav jõulutäht, vaat-vaat pudenev, kuid ikka veel suursugune pojeng; asalead, kuldjuured, priimulad... Kõik nood, keda Isand Immortell oli pika elu jooksul enda ümber näinud. Ent sealt selsamal hetkel ligines lauale lühikeste hallide juustega vanadaam, kelle pealael lillepotiks dekoreeritud kilukarbis õitsesid... meelespead.

„Lõpuks ometi kord!” surus suunurgast Isand Immortell ja kattis näo pihkudega. Seni oli Kastja kannu ta pea kohale tõstnud ja värskendav allikavesi noorendas ta vaimu.

Edasi Kastja eemaldus, küllalt kärmelt veel. Ning Isand Immortell poetas talle valuldi järele:

õekene

õe

õe

Varem ilmunud „Loomingus” 2015, nr. 6.